

міння змісту науки, дослідницьких навичок, педагогіки підтримувати їх розуміння і навички у власній практиці і сприяти критичному осмисленню своєї педагогічної практики в співтоваристві з природничо-науковою освітою, що і буде сприяти підвищенню SNTM грамотності та усунути прогалини досягнень в математиці, фізиці, інформаційних технологіях і науці в цілому.

Ми навели приклади інноваційних технологій використання STEM-освіти. Звичайно вони потребують деталізації, апробації та творчого використання в практиці роботи.

Висновок. STEM-освіта є важливим і пріоритетним напрямом оновлення і реформування освіти України. Водночас існує низка проблем першочергового розв'язання оновлення нормативно-правової бази, створення мережі регіональних STEM центрів (лабораторій), розробка науково-методичного забезпечення та спеціальних засобів навчання, підготовка та перепідготовка науково-педагогічних працівників, здатних втілювати завдання нової української школи. Формування компетентностей відбувається засобами змісту освіти. Як наслідок, опанування змістовою складовою навчальних предметів в учнів розвиваються здібності та з'являються можливості вирішувати в повсякденному житті реальні проблеми.

Перспективи подальших досліджень полягають у вдосконаленні методики формування професійної майстерності педагога в контексті розвитку STEM-освіти.

Список використаних джерел:

1. Гончарова Н.О. Професійна компетентність учителя в системі навчання STEM / Н.О. Гончарова // Наукові записки Малої академії наук України : зб. наук праць. – К. : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2015. – Вип. 7. – С. 141-148.
2. [Електронний ресурс] White House Office of Science and Technology Policy Winning the Race to Educate Our Children. Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM) Education in the 2012

3. Кода С.В. STEM-освіта – шлях до професійної майстерності педагога / С.В. Уода // Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика : матеріали III Всеукраїнської науково-методичної конференції (20 лютого 2019 р.) / за заг. ред. Л.В. Серих. – Суми : Ніко, 2019. – С. 149-152]
4. U.S.Congress Joint Economic Committee. STEM-Education: Preparing for the Jobs of the Future.

В. Е. Берек

Хмельницький обласний інститут післядипломного педагогічного образования

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА СРЕДСТВАМИ STEM ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассмотрены проблемы формирования профессионального мастерства педагога средствами STEM образования. На основании выделенных ключевых компетенностей рассматриваются креативная направленность педагога на подготовительном этапе к творчеству. Приведены существующие в практике работы общеобразовательной школы инновационные технологии STEM образования. Выделены перспективные направления исследования данной проблемы

Ключевые слова: средства; компетенции; профессиональное мастерство; STEM образование; STEM уроки; формирование.

V. Y. Bereka

Khmelnytskyi Regional In-Service Teacher Training Institute

FORMATION OF STEM EDUCATION PROFESSIONAL SKILLS

The article deals with the problems of forming the teacher's professional skills with STEM education. On the basis of the allocation of key competences, the creative orientation of a teacher on creativity is revealed at the preparatory stage. The innovative STEM education technologies in secondary schools are presented. Perspective directions of research of the identified problem are distinguished.

Key words: means; competences; professional skills; STEM education: STEM centres; STEM lessons; formation.

Отримано: 12.03.2019

УДК 378.147.1:001

DOI: 10.326626/2307-4507.2019-25.22-26

В. І. Дуганець, О. П. Ляска

*Подільський державний аграрно-технічний університет
duganec-viktor@rambler.ru; profosvita777@gmail.com*

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ В СВІТЛІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ЧАСУ

Актуалізується потреба у підготовці майбутнього викладача як цілісної особистості зі сформованим ціннісним ставленням до професійної діяльності та відповідними професійними й особистісними якостями, здатної в умовах зниження затрат часу і зусиль здійснювати ефективну професійну діяльність. Аналізуються сучасні вимоги до викладачів інженерно-педагогічних спеціальностей в умовах агротехнічного закладу вищої освіти. Пропонуються шляхи задоволення відповідних вимог при підготовці майбутнього інженера-педагога

Ключові слова: професійно-педагогічна діяльність, викладач вищої школи, компетентність, заклад вищої освіти, професійно-педагогічне середовище.

Сучасний стан розвитку професійної педагогічної вищої освіти відбувається під впливом багатьох чинників, серед яких: євроінтеграційні процеси, швидкий розвиток інформаційного простору, науково-технічний прогрес, динамічні зміни ринку праці, інтелектуалізація діяльності особистості; підвищений запит на конкурентоспроможного фахівця, здатного швидко адаптуватися у професійному середовищі, та інші. Нагальною потребою суспільного розвитку в контексті швидких змін техніки і технологій є освіта особистості упродовж життя. З огля-

ду на це актуалізується потреба у підготовці майбутнього викладача як цілісної особистості зі сформованим ціннісним ставленням до професійної діяльності та відповідними професійними й особистісними якостями, здатної в умовах зниження затрат часу і зусиль здійснювати ефективну професійну діяльність.

У чому ж можуть полягати вимоги до викладача у зв'язку з особливостями трансформацій сучасного суспільства?

Однією з причин кризи вищої освіти у світі називається **відставання змісту освіти від досягнень науково-технічного прогресу**. Дійсно, прогрес у цій сфері швидкоплинний, з'являються нові технології, нові відкриття, недарма інформація у наш час застаріває за кілька років. Система ж освіти часто достатньо інертна. У цих умовах гнучкість та **здатність до швидкого навчання** мають демонструвати саме викладачі. Їх вміння знаходити та аналізувати найновішу інформацію – запорука того, щоб і студенти мали можливість оволодіти найактуальнішими знаннями та навичками. На жаль є й деякі об'єктивні труднощі. **Матеріально-технічна база ЗВО** також має змінюватись та відповідати науково-технічному прогресу, тобто постійно вдосконалюватись, що вимагає постійних значних витрат. Таких можливостей у українських ЗВО через недостатнє фінансування немає. Таким чином, викладачі опиняються в складних умовах: розповісти про нові технології тільки теоретично – недостатньо ефективно, не розповідати – ще гірше, але навчати практично часто просто немає технічної можливості у ЗВО.

В сучасному інформаційному суспільстві **змінюються й методи та форми навчання**. З одного боку, інформатизація приносить нові можливості: доступність інформації, можливість швидко знайти потрібну інформацію, отримати інформацію з кількох джерел, що дозволяє більш повно та глибоко її осягнути. З іншого боку, встає проблема достовірності інформації, плагіату, розвитку вміння працювати з інформацією. Через велику кількість інформації розвивається поверховість її сприйняття без належного осмислення, критичного аналізу тощо. У таких умовах викладачу потрібно особливу увагу приділяти **розвитку у студентів самостійного мислення, вміння аналізувати інформацію, виділяти головне, визначати сутність досліджуваного явища, визначати достовірність інформації**. Особливу увагу слід також звернути на розвиток у студентів **здатності до системного підходу у навчанні**. Тобто інформація має сприйматися не як диференційовані, розрізнені “куски”, а як частини цілого, більш загального знання. Це сприятиме не тільки розвитку наукового мислення, але й певній світоглядній позиції студента.

Ще однією важливою вимогою до педагога вищої школи в сучасних умовах є **врахування індивідуальних особливостей молоді**. Їх цінностей, потреб, уявлень, що змінилися під впливом суспільних процесів в сучасній Україні. Змінюється ставлення до вищої освіти, до професій, до глибини оволодіння навчальним матеріалом, що викладається, до знання як такого. Викладачу потрібно розуміти зміни у свідомості та цінностях студентів для того, щоб бути здатним розмовляти з ним “однією мовою”, керувати процесом їх навчання та особистісного розвитку та навчати відповідно до актуальних потреб молоді.

Для того, щоб дослідити ставлення студентів до сучасної освіти та своєї професії було проведено дослідження серед магістрантів, що майже закінчили своє навчання у ЗВО – через рік вони мали отримати диплом за інженерно-педагогічною спеціальністю. В опитуванні взяли участь студенти другого (магістерського) рівня вищої освіти першого року навчання спеціальності «Професійна освіта» ПДАТУ. Опитування проводилось через написання студентами есе-відповіді на відкрите питання: “Чому ви витратили роки свого життя на навчання спеціальності... (назва спеціальності студента)? Яким чином отримання диплому допоможе вам у реалізації своєї життєвої цілі?”

Потрібно наголосити, що 73% відповідей магістрантів були позитивними: загалом вони задоволені своїм навчанням у ЗВО тим, що вирішили отримати вищу освіту. Тільки 7% студентів жалкують про витрачений час на здо-

буття вищої освіти, розчаровані у своїй спеціальності та написали негативні есе. Більш того, 4,2% з них навіть зараз, після років навчання у ЗВО, не можуть сказати, чим би насправді хотіли займатися у житті, тобто професійного самовизначення у них так і не відбулося. Вони прямо пишуть, що їм не подобається та професія, якій вони навчаються зараз, але не знають, якій би професії хотіли навчитися та присвятити свою майбутню діяльність.

Особливо підкреслюють, що їм подобається їх професія 38% опитаних. Тільки 24% окремо відзначили, що вони обрали свою спеціальність за призванням, трохи більше – 31% написали, що їх вибір був випадковим. 21% опитаних навіть зараз, закінчуючи навчання, зазначають, що їм було важливо поступити до ЗВО на бюджетну форму навчання (тобто безоплатно), 17% вказали на те, що сьогоднішнє суспільство вимагає від людини вищої освіти, адже до людини, що має її, зовсім інше ставлення, 7% скористались порадою родичів та батьків, обираючи професію.

При цьому з 31% опитаних, що випадково обрали свою професію, більшість – 20,7% зазначили, що пізніше, у процесі навчання, їх спеціальність їм сподобалась, що неможливо не відмітити як важливий та позитивний факт. Це свідчить й про гарну роботу педагогів, які змогли зацікавити цих студентів, розкрити для них захоплюючий світ конкретної професії. Але й, за щасливим збігом обставин, нахили цих студентів певною мірою відповідали агротехнічно-педагогічній спеціальності, яку вони обрали, адже не можливо викликати інтерес, не ґрунтуючись на індивідуальних особливостях самих студентів. Звичайно, чудово було б, якби всі, або хоча б переважна більшість абітурієнтів обирали свою професію за здібностями та інтересами. На жаль, випадковий вибір – не рідкість і у такому випадку робота педагога ускладнюється, адже принаймні на початку студент байдуже ставиться до професії, а, значить, і до оволодіння нею. Тим більше, завдання змінити таке ставлення, розкрити перед студентами всі позитивні та цікаві сторони професії – не легка, але вкрай важлива робота.

Частина (31%) опитаних у своїх есе наголосили на професійність та кваліфікованість викладачів ПДАТУ, 34,5% подобається вчитися у ЗВО. Досить незначна кількість писала про недоліки сучасної вищої освіти, скоріше за все через те, що й саме питання не передбачало такого аналізу. 7% відзначили застарілість матеріально-технічної бази ЗВО, і майже по 5% написали про такі недоліки: освіта відстає від вимог практики, не досконалий зміст освіти (зокрема, не достатньо уваги приділяється вивченню іноземної мови), не вистачає практики, на сьогодні у суспільстві відбувається знецінення вищої освіти.

Як вже було зазначено, у цьому опитуванні студенти відповідали на відкрите питання і самі обирали аргументи для своєї точки зору. Отже, якщо 24% обрали професію за покликанням, а 31% – випадково, то інші 45% опитуваних нічого не написали стосовно вибору професії. Це ж стосується й інших ключових моментів у відповідях студентів. Але цікавим є те, що відповіді та аргументація своєї точки зору показує, які фактори є значущими для студентів. З цієї точки зору можна відзначити, що позитивні есе студентів, як віддзеркалення позитивних результатів навчання у ЗВО, найбільшою мірою пов'язані із особистісним зростанням. Тобто у більшості відповідей студентів (58,6%) було зазначено, що у процесі отримання вищої освіти вони розвинули свої особистісні якості, здобули важливого особистісного досвіду, навчилися вирішувати складні проблеми тощо. Для деяких студентів саме ці здобутки є найбільшим надбанням і вони вважають, що це обов'язково допоможе їм у майбутньому жит-

ті, у роботі та досягненні власних цілей. Якщо навіть студентам не подобається їх професія та/або вони не збираються працювати за отриманою спеціальністю – саме особистісний розвиток був тим аргументом, завдяки якому студенти позитивно оцінювали своє навчання у ЗВО протягом шести років.

Професійна діяльність після закінчення ЗВО – ще одна грань оцінки результативності вищої освіти. Адже навчання у ЗВО – це отримання професійної освіти, це здобуття певної кваліфікації, яка має стати початком кар'єри молодого фахівця та допомогти досягти успіху у обраній сфері діяльності. Очікування студентів стосовно свого професійного життя після закінчення особливо цікаві.

Тільки 37,9% студентів відповіли, що збираються у майбутньому працювати за спеціальністю, 24% – таких намірів не мають або не вважають це можливим. Як ми бачимо, більшість бажає отримати роботу по професії, якій навчається, але значна кількість (38,1%) взагалі не стали у есе писати про майбутню роботу, хоча саме це є однією з найбільш важливих цілей отримання спеціальності.

Значна кількість, 41,4% опитуваних при цьому відзначали важку економічну ситуацію в країні, закриття підприємств, скорочення працівників, кризи у промисловому секторі та в країні в цілому. Майже всі, хто відзначав, що скоріше за все не буде працювати за фахом, пов'язували це рішення саме з економічною ситуацією в Україні. Тільки поодинокі відповіді були про небажання працювати за професією взагалі (не подобається) – біля 3%, та про те, що хоча ситуація в країні тяжка і роботу знайти по професії буде вкрай важко, але вони сподіваються на краще, тобто, що зможуть отримати відповідну посаду (10%).

Ця ситуація значно шкодить й процесу професійного навчання студентів у ЗВО. Головне питання студента, який вчиться: “для чого я вчусь?”. І відповідь має стосуватись не тільки особистісного розвитку, але й можливості, більш того гарних перспектив отримати певну роботу та побудувати кар'єру. В Україні наразі не вистачає невід'ємної перспективи: професійна освіта – професійна діяльність. І педагог може бути гарним професіоналом, володіти цікавим, актуальним матеріалом, вміти організувати роботу студентів та якісно навчати, але й соціально-економічна ситуація в країні має бути такою, щоб у молоді були гарні перспективи та широкий вибір місць праці. Без цього значущість вищої освіти знецінюється, а якість знижується.

Оцінюючи вимоги до викладача на сучасному етапі розвитку суспільства, треба також наголосити на важливості володіння **лідерськими якостями та розвитку лідерського потенціалу**. Педагогічний лідер надихає на інтелектуальну працю та саморозвиток своїх студентів. Це не тільки організатор (хоча ці якості також важливі) – це інтелектуал, захоплений своєю працею та гарний викладач. В непростих умовах сьогодення, саме педагог-лідер може допомогти студенту “знайти себе”, побачити свої нові перспективи, організувати та повести за собою на шляху розвитку та самовдосконалення. Всі вимоги до викладача, описані вище, органічно поєднуються у явищі педагогічного лідерства. Такий педагог – найкращий представник своєї професії, людина до якої тягнуться та з якої беруть приклад студенти.

Дослідження, проведені в Академії Вищої Освіти (Велика Британія) докторами Feng Su та Margaret Wood (2012) засвідчують, що студенти очікують від викладача закладу вищої освіти знання предмету, який він викладає, бажання допомогти студентові його опанувати, використання таких методів навчання, які б надихали на глибоке вивчення предмету, та негайного надання порад що-

йно студент звертається по допомогу або роз'яснення [1]. Поряд із цим, студенти прагнуть бачити у викладачеві університету особу з почуттям гумору.

Цікавим є дослідження соціальних ролей, виконання яких потребує діяльність викладача, виконане в США вченими Michael Theall (Youngstown State University) та Raoul A. Arreola (University of Tennessee Health Science Center). Вони зазначають, що, крім базових функцій викладача вищої школи – 1) експертного знання і 2) практичних навичок із галузі та 3) володіння методами дослідження, тобто виконання трьох відповідних ролей – експерта, практика та дослідника, від нього вимагаються вміння виконувати й інші функції, що не вміщуються у звичні рамки та належать до площини «мета-професійних» навичок [2]. До них належать, зокрема, такі, як розробка програм із навчальних дисципліни або курсу, викладання предмета/курсу, оцінювання викладання, управління курсом, володіння методами та прийомами наукового дослідження з навчальною метою/цілями.

Крім зазначеного вище, James R. Davis з University of Denver, США, наголошує, що викладач вищої школи повинен володіти прийомами співпраці, бути готовим виконувати незвичні ролі в аудиторії [3]. Щоб укладена й запропонована студентам дисципліна мала серед них успіх, викладач повинен уміти добре планувати й конструювати навчальний курс, а також обрати доцільні навчальні стратегії та методи оцінювання. Оскільки, на думку дослідника, курс може бути цікавим, якщо задіяно більше однієї дисципліни, тобто студентам запропоновано міждисциплінарний курс, то співпраця з колегами з інших департаментів або ЗВО, до якої обов'язково буде задіяний викладач, має декілька рівнів на різних етапах проекту: від планування до оцінювання результатів екзамену. Таке спілкування та поступове отримання бажаного результату – якісно нова роль викладача вищої школи в Україні.

Іншим аспектом діяльності викладача є «team teaching», тобто сумісне викладання, яке широко практикується в розвинених країнах на різних рівнях навчання, причому на заняттях не тільки з міждисциплінарних курсів [3; 4; 5]. У звичному для вітчизняної практики варіанті така робота проводиться лектором і викладачем, який веде семінарські та практичні заняття, але спільне викладання предмета в одній просторово-часовій площині є новою діяльністю, якою слід оволодіти викладачеві.

Для вивчення особливостей професійної діяльності викладачів ми провели спостереження безпосередньо за навчальними заняттями в умовах Подільського ДАТУ. При цьому ми враховували, що об'єктивність методу спостереження ґрунтується на тому, що психічна діяльність певним чином виявляється зовні. Саме за зовнішніми виявами можна робити висновки про деякі психологічні особливості, поведінку, стан та інші суто зовнішні характеристики. Спостереження є найбільш простим способом одержання дослідних даних, і в цьому полягає його виняткова цінність як наукового методу пізнання. Спостереження було проведено в реальних умовах діяльності, воно мало систематичний характер; втручання у події, що відбувались під час навчально-виховного процесу, не було.

Результати спостереження за професійною діяльністю викладачів ЗВО (автор статті має безпосередній досвід педагогічної діяльності в умовах закладу вищої освіти більше 20 років) свідчать про те, що урахування стану внутрішнього світу тих, кого ми навчаємо, їх неповторних і унікальних особистостей, системи міжособистісних відносин є надзвичайно важливим для викладача. Велику роль відіграє правильна організація міжособистісного спілкування, педагогічної взаємодії у чотирьох систе-

мах «викладач – конкретна особистість», «викладач – конкретний студент», «викладач – навчальна група», «студент – студент». Для впливу на суб'єктів навчання викладач сам повинен: 1) бути особистістю, належним чином розбиратися в психології навчання в умовах ЗВО; 2) знати абсолютно все про членів навчальної групи; 3) бути самокритичною особистістю, завжди працювати над собою.

Ми також переконані в тому, що для інтенсифікації навчального процесу, підвищення рівня володіння навчальним матеріалом в умовах ЗВО обов'язковим є підвищення емоційного фону навчального заняття; необхідно викликати та підтримувати інтерес до навчання, створювати всі необхідні умови, що допомагають суб'єктам навчання «виявляти себе», самостверджуватися, досягати успіху.

Висновки та пропозиції.

1. В умовах кризи в політичній, економічній і особливо духовній сферах нагальною є потреба у формуванні позитивної стратегії навчально-виховного процесу у ЗВО. Така стратегія повинна будуватись на суб'єкт-суб'єктних відносинах у контексті гуманізації вищої школи з метою подолання відчуженості змісту освіти від потреб сучасної особистості. Вирішення цієї проблематики пов'язане перш за все із активізацією професійної діяльності викладача.

2. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях професійну діяльність викладача розглядають у контексті розширення можливості компетентного вибору суб'єктом навчання життєвого шляху і саморозвитку, а також відповідності процесу навчання і виховання інтересам особистості та держави. З кожним роком змінюється соціальне замовлення суспільства на конкретного фахівця, підвищуються вимоги до системи професійної підготовки. Йдеться про забезпечення високого рівня його компетентностей, мобільності, створення максимально сприятливих умов для особистісного розвитку.

3. Сьогодні професійна освіта зробила рішучий поворот у бік гуманізації процесу навчання. У полі зору сучасного викладача має знаходитися саме особистість суб'єкта навчання, його потреби, інтереси, особливості. Це, в свою чергу, вносить корективи в процес педагогічного спілкування під час навчального заняття, яке будується не як організація окремих мовленнєвих дій в системі «викладач – суб'єкт навчання», а як активна взаємодія (інтерація) та співпраця викладача й членів навчальної групи.

4. Орієнтація на особистість суб'єкта навчання базується на чіткій організації навчально-виховного процесу, під час якої викладач обов'язково повинен урахувати індивідуальні, вікові та гендерні особливості членів навчальної групи в конкретних умовах організації навчальної діяльності в умовах сучасного ЗВО. Сьогодні вкрай важливим для викладача є уміння формувати у майбутніх фахівців готовність й прагнення до безперервної самоосвіти, постійного професійного самовдосконалення. Саме тому сучасні підходи до професійної діяльності викладача ЗВО передбачають необхідність постійного підвищення не тільки професійної компетентності, складовими якої є фахова (спеціальна), методична і психологічна підготовка, а й рівня загальнокультурного розвитку. Саме професійно-компетентний викладач вищої школи 3-го тисячоліття може оптимізувати навчальний процес, впроваджувати сучасні освітні інформаційні технології.

5. Освітня система України зможе впровадити необхідні інновації лише завдяки підвищенню психологічної компетентності й постійній наполегливій праці викладачів над своїм особистісним удосконаленням. Для цього потрібно активніше впроваджувати в практику нові фор-

ми підготовки самих викладачів – викладачів-новаторів, зокрема тренінг особистісного професійного зростання, побудований на ідеях гуманізації освітнього процесу.

6. Головним стержнем в професійній діяльності викладача була, є і залишатиметься любов до своєї праці (не зважаючи на жодні виклики сучасності) і до тих, кого ми навчаємо. Без цього все інше зводиться нанівець. Вкрай важливим для викладача є неупереджене ставлення до всіх без винятку членів навчальної групи як до особистостей, майбутніх фахівців.

На жаль, обсяг статті не дозволяє розкрити всі аспекти проблематики професійної діяльності сучасного викладача.

Список використаних джерел:

1. Feng Su, Margaret Wood (2019). What makes a good university lecturer? Students' perceptions of teaching excellence. *Journal of Applied Research in Higher Education*. URL: https://www.researchgate.net/publication/305335775_What_makes_a_good_university_lecturer_Students%27_perceptions_of_teaching_excellence [accessed Nov 12].
2. Raoul A. Arreola, Michael Theall, Lawrence M. Aleamoni (2003). BEYOND SCHOLARSHIP: Recognizing the Multiple Roles of the Professoriate. January. URL: https://www.researchgate.net/publication/228865335_Beyond_Scholarship_Recognizing_the_Multiple_Roles_of_the_Professoriate
3. By James R. Davis The Ideal Course and the Dream Team Interdisciplinary courses require continuing collaboration and new roles in the classroom. URL: <http://www.nea.org/home/34957.htm>
4. Benjamin, J.(2000). The Scholarship of Teaching in Teams: What Does It Look Like in Practice? *Higher Education Research and Development*. 19, 191-204.
5. Cochran-Smith, M., and S. L. Lytle (1992). Communities for Teacher Research: Fringe or Forefront? *American Journal of Education*. 100(3), 298-324.

В. И. Дуганец, О. П. Ляска

Подольский государственный аграрно-технический университет

ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ШКОЛЫ В СВЕТЕ СОВРЕМЕННЫХ ВЫЗОВОВ ВРЕМЕНИ

Актуализируется потребность в подготовке будущего преподавателя как целостной личности со сложившимся ценностным отношением к профессиональной деятельности и соответствующими профессиональными и личностными качествами, способной в условиях снижения затрат времени и усилий осуществлять профессиональную деятельность. Анализируются современные требования к преподавателям инженерно-педагогических специальностей в условиях агротехнического учреждения высшего образования. Предлагаются пути удовлетворения соответствующих требований при подготовке будущего инженера-педагога.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая деятельность, преподаватель высшей школы, компетентность, учреждение высшего образования, профессионально-педагогическая среда.

V. I. Duganes, O. P. Liaska

State Agrarian and Engineering University in Podilia

PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL ACTIVITIES OF THE TEACHER OF THE PROFESSIONAL SCHOOL IN THE LIGHT OF MODERN CHALLENGES

The need to prepare a future teacher as a whole person with a well-formed value attitude to professional activity

and corresponding professional and personal qualities, able to reduce the time and effort to perform an effective professional activity, is being updated. The modern requirements to the teachers of engineering and pedagogical specialties in the conditions of agrotechnical institution of higher ed-

ucation are analysed. Proposed ways to meet the relevant requirements in the preparation of future engineer-teacher

Key words: professional-pedagogical activity, teacher of higher education, competence, institution of higher education, professional-pedagogical environment.

Отримано: 29.08.2019

УДК 373.5.16:53

DOI: 10.326626/2307-4507.2019-25.26-30

Б. Г. Кременський

Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»

e-mail: b_kreminskiy@ukr.net; ORCID: 0000-0002-1689-6986

РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРШИХ РЕЗУЛЬТАТІВ, ПРОМІЖНІ ВИСНОВКИ, ЗАСТЕРЕЖЕННЯ ТА ПРОГНОЗИ НА ПЕРСПЕКТИВУ

У статті виокремлено найбільш важливі аспекти підготовки і здійснення освітніх реформ, які є визначальними щодо їх результативності та ефективності. А саме:

1. Визначення цілей і системний підхід. На даний час існують різні бачення істинної мети здійснення реформ освіти, що ускладнює реалізацію реформ.

2. Ґрунтовний педагогічний експеримент, як обов'язкова передумова будь-яких істотних педагогічних змін. Реформування змісту і форм навчання лише за наслідками тривалого і виваженого педагогічного експерименту.

3. Комерційний аспект реформування освіти: гроші на реформи чи реформи заради грошей. Комерційна складова не має переважати педагогічну.

4. Сучасний підхід до реформування класичних форм і методів навчання: еволюційний розвиток чи революційне заперечення. Зокрема, проектний підхід – панацея чи дволикий Янус. «Зворотна сторона медалі» прогресивної технології. Слабкою ланкою методу проектів є здійснення процесу контролю щодо визначення ступеня самостійності виконання роботи.

5. Пріоритетність підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів, як запорука високоякісної освіти в державі. Головною кадровою проблемою є відсутність на даний час достатньої кількості відповідно мотивованих педагогів належного рівня кваліфікації.

Також у статті нами наведено результати критичного аналізу здійснених перетворень, зроблено відповідні застереження та прогнози.

Ключові слова: Реформа освіти, система, навчання, педагогічний експеримент, метод проектів, педагогічні кадри.

Теза про те, що система освіти в Україні потребує глибокого реформування давно вже не викликає жодних заперечень, водночас існують досить різні бачення змісту і напрямків здійснення реформ. Заявлені основні напрямки освітніх реформ та вже здійснені кроки дозволяють провести попередній аналіз перших результатів, з'ясувати цілі і досягнення та зробити прогнози на майбутнє. Саме цій проблемі, зокрема аспекту реформування фізико-математичної та природничої освіти, присвячене наше дослідження.

Останнім часом говорити про необхідність реформування системи освіти стало ознакою хорошого тону, водночас зміст реформування здебільшого зводиться до наслідування елементів, фрагментів або окремих частин систем освіти країн, рівень та підходи до організації освіти яких в Україні у певних колах прийнято вважати мало не взірцевими. Водночас при такому підході, як правило, з поля зору випускаються деякі надзвичайно важливі аспекти та умови функціонування зазначених освітніх систем у країнах їх створення. Зокрема, – це мотивація до навчання, основною складовою якої є затребуваність освіти певного рівня. У свою чергу затребуваність певної фахової освіти визначається наявністю відповідних робочих місць та співвідношенням матеріального рівня, який забезпечується виконанням роботи, яка потребує певного рівня освіти і тими інтелектуальними, фізичними, емоційними і фінансовими затратами, що необхідні для здобуття відповідного освітнього рівня. Також надзвичайно великий вплив на зазначені процеси має менталітет громадян, на яких розрахована відповідна освітня система.

Прикладом освітньої системи, на яку зараз «традиційно» прийнято орієнтуватися та спиратися в Україні є освіта Фінляндії. Водночас, якщо більш детально познайомитися з деталями та наслідками функціонування цієї сис-

теми, то стає очевидним, що поряд з безперечними перевагами (зокрема, пріоритетним фінансуванням освітніх потреб) існує цілий ряд системних аспектів, які навряд чи можна назвати вартими беззаперечного наслідування. Зокрема, хоча це і не афішується, але у Фінляндії вища освіта не є престижною, оскільки здобувати її важко, а достойний матеріальний рівень життя цілком забезпечується роботою, для виконання якої здебільшого достатньо освіти, здобутої у професійно-технічному училищі або коледжі. Зазначений ефект також є наслідком і продуктом функціонування молодшої школи, лейтмотивом діяльності якої є прагнення зробити дітей щасливими. Це дуже добре, але якщо дитина змалку привчається навчатися лише розважаючись (що зараз успішно робить НУШ), то з віком дитина не привчається до напруженої праці. Але навчання, як і будь-яка праця є напруженим, важким процесом з багатьма його не лише приємними аспектами. У результаті молоді фіни, як продукти освітньої системи середньої ланки не дуже хочуть «напружуватися». Прикладом цього є відсутність великої кількості фінських імен серед когорти видатних учених зі світовим ім'ям або серед кращих переможців міжнародних учнівських олімпіад, не кажучи вже про «успіхи» на космічній або «інформаційній» ниві. Наші співвітчизники ментально налаштовані (і у цьому немає нічого поганого!!) на те, що навчання – це не розвага, а праця. Інша справа, що працю потрібно і можна зробити цікавою, пізнавальною, такою, що приносить задоволення! Учні НЕ навчені трудитися є потенційними асоціальними або антисоціальними особами!

Повертаючись до огляду систем освіти Європейських країн, зазначимо, що «потужності» фінських вишів значною мірою завантажуються за рахунок студентів з країн східної Європи, у тому числі з України, для яких створюються відповідні сприятливі умови, як до речі і в Польщі,